

Databáze nejčastěji řešených problémů seniorů ve vybraných oblastech

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

ASOCIACE
OBČANSKÝCH
PORADEN

Zpracováno: listopad 2024

Materiál vznikl v rámci projektu „Poradenství a podpora seniorů v oblasti ochrany jejich lidských práv v roce 2022“, který realizuje Asociace občanských poraden za podpory Ministerstva práce a sociálních věcí ČR z dotačního programu „Podpora veřejně účelných aktivit seniorských a proseniorských organizací s celostátní působností“.

Obsah

EXEKUCE NA MAJETEK.....	4
Příčiny exekucí u starších osob	4
Cesta do exekuce	4
Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí u soudu	5
Návrh na zahájení exekuce	5
Průběh exekuce	5
Způsoby provedení exekuce.....	6
Příjmy nepodléhající exekuci.....	7
Nezabavitelná částka	7
Skončení exekuce	8
Základy obrany proti exekuci.....	8
INSOLVENCE A ODDLUŽENÍ	10
Vstup do oddlužení	10
Vstup do oddlužení	10
Posouzení insolvenčního návrhu soudem	11
Formy oddlužení	12
Novinky v oddlužení od října 2024.....	13
SENIORŮ A SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY	14
Půjčky a úvěry.....	14
Spotřebitelské úvěry	14
Nebankovní společnosti	15
Seniorská hypotéka.....	15
Povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru:	16
Práva spotřebitele u spotřebitelského úvěru	17
Pár rad závěrem	17
SENIORŮ A VÝDĚLEČNÁ ČINNOST	19
DŮCHODY A DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ.....	21
Dávky důchodového pojištění	21
Starobní důchod	21
Vdovský důchod	24
NĚKTERÉ FORMY SOCIÁLNÍ POMOCI	28
Příspěvek na zvláštní pomůcku	28

Příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení motorového vozidla	29
Příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení svislé zdvihací plošiny, šikmé zvedací plošiny, schodišťové sedačky nebo stropního zvedacího systému	29
Příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení vodícího psa.....	30
Příspěvek na mobilitu	32
Příspěvek na bydlení	34
Příjmy rodiny a náklady na bydlení	34
Doplatek na bydlení	36
SENIORŮ A VYŽIVOVACÍ POVINNOST	38
Vyživovací povinnost mezi příbuznými	38
Změna a zánik vyživovací povinnosti.....	39
Výživné prarodičů vůči vnukům	40

EXEKUCE NA MAJETEK

V současné době se v České republice nachází více než 600 tisíc osob v exekuci. Mezi nimi je bohužel i mnoho seniorů, kteří si často v této nelehké životní situaci nevědí rady. Dle údajů České správy sociálního zabezpečení je exekucí postiženo téměř 44 tisíc starobních důchodců. Stejně tak se i ve vyšším věku můžeme ocitnout v pozici věřitele. Jak tedy vlastně k exekuci dojde a jak celý proces probíhá?

Příčiny exekucí u starších osob

Do nepříjemné životní situace, kterou postižení exekucí bezpochyby je, se můžeme dostat nejrůznějšími způsoby. Mezi nejčastější z nich patří:

- **dluhy z minulosti** – některé dluhy si sebou neseme z dřívějších období a dostihnou nás až v seniorském věku, kdy se s nimi musíme obtížně vypořádat.
- **pomoc příbuzným a známým** – jak se říká, cesta do pekla je dlážděna dobrými úmysly, a tak se i snaha pomoci dětem, dalším příbuzným a známým může vymstít v podobě nemožnosti dluh věřiteli splatit následované exekucí.
- **nedostatečný příjem** – s vyšším věkem zpravidla přicházejí nižší příjmy. Ne každý důchodce má možnost pracovat a přivydělat si k důchodu. Častým problémem je nepříznivý zdravotní stav. Důchod někdy sotva stačí na pokrytí životních nákladů. Mohou pak také vznikat dluhy, které se nedaří splácet.
- **nízká finanční gramotnost** – pro některé seniory je obtížné naplánovat si svůj rozpočet a ten dodržovat. Mohou se také nechat zlákat k nejrůznějším půjčkám, které potom nemohou splácet a dostávají se do dluhové pasti.

Cesta do exekuce

Na začátku je vždy **dluh**, který se nám nepodaří zaplatit včas tomu, u koho jsme si půjčili neboli u věřitele. Ten nám jako svému dlužníkovi nejdříve nejspíš zašle několik upomínek a poté i předžalobní výzvu.

Jestliže jsme ale se splácením dluhu v prodlení a věřitel si s námi neví rady, může se obrátit na soud, který vydá v tzv. nalézacím řízení rozsudek, který potvrdí existenci dluhu a uloží nám povinnost dluh v určité lhůtě zaplatit.

Když tato lhůta marně uplyne, stane se z rozsudku **tzv. exekuční titul**. Exekuční titul již umožňuje věřiteli obrátit se na soud a požádat o nařízení exekuce na majetek dlužníka.

V některých případech může mít věřitel v ruce i jiný exekuční titul než rozsudek soudu např. notářský zápis se svolením k vykonatelnosti, rozhodčí nález, schválený smír, platební rozkaz, rozhodnutí orgánu veřejné správy ve věcech daní a poplatků, rozhodnutí a výkaz nedoplatků ve věcech sociálního zabezpečení a nemocenského pojištění a jiné.

Postihnout majetek dlužníka ale nemůže věřitel podle svého uvážení. Mohou tak učinit pouze orgány veřejné moci, které k tomu mají oprávnění ze zákona.

Patří sem:

- **příslušný soud** – provádí soudní výkon rozhodnutí
- **exekutor** – provádí exekuci
- **správní orgány** – provádí správní a daňovou exekuci

Záleží na věřiteli, zda se obrátí na soud a bude dluh vymáhat v rámci soudního výkonu rozhodnutí nebo na soudního exekutora.

Návrh na nařízení výkonu rozhodnutí u soudu

Obrátit se na soud může být pro věřitele příznivější z hlediska vynaložených nákladů, ale pouze v případě, že je dobře obeznámen se situací dlužníka a má informace o tom, že je dlužník skutečně schopen dluh uhradit a z jakých prostředků. Návrh na zahájení výkonu rozhodnutí se podává k příslušnému okresnímu soudu, kterým je až na výjimky obecný soud dlužníka. Když soud návrhu vyhoví, rozhodne usnesením a následně své rozhodnutí sám provede.

Soud na rozdíl od soudního exekutora aktivně nedohledává majetek dlužníka a věřitel také musí navrhnout, jakým způsobem se má výkon rozhodnutí provést (např. jaký příjem povinného má být postižen). Může přitom navrhnout pouze jeden způsob provedení exekuce.

Návrh na zahájení exekuce

Věřitel se může obrátit s návrhem na zahájení exekuce i na soudního exekutora neboli exekutora. Exekuce je zahájena v okamžiku, kdy je návrh na zahájení exekuce doručen exekutorovi.

Výběr exekutora je na věřiteli a výhodou je v tomto případě to, že exekutor může provádět exekuci více způsoby, má možnost vydávat současně více exekučních případů a věřitel není nucen sám dohledávat majetek dlužníka.

Věřitel se v exekuci označuje jako **oprávněný** a dlužník jako **povinný**.

Průběh exekuce

Samotná exekuce probíhá v několika etapách:

- **zahájení exekuce** – exekutor obdrží exekuční návrh a pokud jej nezamítne nebo nezastaví exekuční řízení, obrátí se na soud a požádá o pověření vedením exekuce,
- **zjišťování majetku povinného exekutorem** – v této fázi ještě povinný o nařízené exekuci neví a exekutor vydává exekuční příkazy, kterými blokuje majetek dlužníka,

- **vyrozumění dlužníka o zahájení exekuce do 15 dnů od pověření** – současně ho vyzve k dobrovolné úhradě dluhů ve lhůtě 30 dnů – pokud tak povinný učiní a současně zaplatí zálohu na snížené náklady exekuce a náklady oprávněného, může ušetřit na nákladech exekuce.
- **realizace exekučních příkazů** – když povinný neuhradí dluhy dobrovolně, přistoupí exekutor k vymáhání majetku. Konkrétní způsob provedení exekuce určí exekutor sám,
- **skončení exekuce.**

Způsoby provedení exekuce

Způsoby provádění exekuce se liší podle toho, zda je vymáháno zaplacení peněžité částky nebo něco jiného než peněžítá částka.

U exekuce ukládající zaplacení peněžité částky může exekutor postihnout:

1. bankovní účet povinného (případně i účet manžela či manželky),
2. mzdu, ze které budou prováděny srážky,
3. peněžité pohledávky povinného (peníze, které má obdržet – např. důchod),
4. jiná majetková práva (např. členství v družstvu),
5. řídičské oprávnění jeho pozastavením,
6. správou nemovité věci,
7. movitý majetek, který exekutor následně prodá v dražbě, *(některé věci ale není možné v exekuci zabavit – snubní prsteny, domácí zvířata, nejzákladnější vybavení domácnosti, zdravotnické prostředky, běžné oblečení, dvojnásobek životního minima, věci nutné pro podnikatele k výkonu jeho činnosti, osobní fotografie a korespondenci),*
8. nemovitý majetek – nemovitosti, ve kterých povinný nebydlí i nemovitosti, které používá k bydlení se svou rodinou.

Exekuce jiné, než peněžité částky se řeší podle povahy uložené povinnosti a provádí se:

- vyklizením,
- odebráním věci,
- rozdělením společné věci,
- provedením prací a výkonů.

K prodeji movitých a nemovitých věcí se přistupuje až v případě, že se nepodaří získat peněžitou částku jinými způsoby.

U exekucích prováděných od 1. 1. 2022 ale platí pro exekutora určitá omezení, pokud je povinný poživitelem starobního důchodu, který nepřesahuje minimální mzdu (v roce 2024 je to 18 900 Kč), invalidním důchodcem nebo mu dluh vznikl před dosažením 18 let.

Těmto osobám mohou být v exekuci zabaveny **pouze věci, jejichž počet nebo hodnota neodpovídají obvyklým majetkovým poměrům.**

Exekutor může zvolit jeden ze způsobů provedení exekuce, ale může jich použít i více současně. Zajišťovat majetek může ale pouze v takovém rozsahu, který postačí k uhrazení vymáhané pohledávky včetně jejího příslušenství a ostatních nákladů na exekuci. **Povinný má možnost se bránit zajištění majetku v nepřiměřeném rozsahu podáním námitek proti příkazu, kterým se exekutorské zástavní právo zřizuje.**

Je také dobré, abychom věděli, že exekutor může zasáhnout i tam, kde osoba nemá trvalý pobyt, ale kde se skutečně zdržuje. Pokud máme v naší domácnosti trvale hlášenou osobu, která se u nás ale nezdržuje, je dobré zajít na obecní úřad a její trvalý pobyt zrušit. Pokud bydlíme v nájmu, nemůže nám pronajímatel zabránit v tom, abychom si na obecním úřadu v tomto místě zřídili trvalý pobyt.

Příjmy nepodléhající exekuci

Některé příjmy nám exekutor nemůže ze zákona exekucí postihnout.

Jedná se o:

1. výživné, příspěvek na mobilitu příspěvek na zvláštní pomůcku,
2. příspěvek na bydlení,
3. doplatek na bydlení,
4. mimořádnou okamžitou pomoc,
5. příspěvek na živobytí,
6. příspěvek na péči,
7. porodné,
8. pohřebné a
9. daňový bonus.

Částečně mohou být postiženy plat, odměny z dohod o pracích konaných mimo pracovních poměr (DPP a DPČ), nemocenské, peněžitá pomoc v mateřství, odstupné, výsluhy, dávky péčovské péče a opakující se dávky státní sociální podpory.

Nezabavitelná částka

V exekuci se podobně jako v insolvenci setkáváme s tzv. nezabavitelnou částkou. Tato částka představuje výši finančních prostředků, **které nám exekutor nemůže v exekuci strhnout** např. z důchodu, abychom mohli pokrýt naše základní životní náklady a popřípadě i životní náklady osob, které vyživujeme.

Výše nezabavitelné částky vychází z životního minima jednotlivce, normativních nákladů na bydlení a pokud vyživujeme i další osobu, tak se navyšuje o nezabavitelnou částku na vyživovanou osobu. Vypočte se z čistého příjmu (např. důchodu nebo mzdy).

Nejdříve se na základě výše životního minima a normativních nákladů na bydlení stanoví **základní nezabavitelná částka.** Její výše je v roce 2024 19 057 Kč.

Nezabavitelná částka dlužníka je ve výši $\frac{2}{3}$ základní nezabavitelné částky a **v roce 2024** to činí **12 704,67 Kč**. **Nezabavitelná částka vyživované osoby** je potom ve výši $\frac{1}{4}$ z nezabavitelné částky dlužníka. **Pro rok 2024** to je **3 176,17 Kč**.

Skončení exekuce

Exekuce může skončit různými způsoby.

Prvním ji z nich je ten, že dlužník zaplatí celý svůj dluh a náklady exekučního řízení.

Může být také zastavena rozhodnutím soudu, a to např. z důvodu, že byly postiženy věci z exekuce vyloučené nebo pro nemajetnost dlužníka.

Je také možné, že dojde k promlčení exekuce, a to obvykle po 10 letech.

Základy obrany proti exekucím

- ✓ pokud je to alespoň trochu možné, nezadlužme se,
- ✓ pokud si vypůjčíme, mějme jasný přehled o tom, komu dlužíme, v jaké výši a kdy máme své dluhy splatit,
- ✓ pokud jsme v prodlení se splácením dluhu, komunikujme s věřiteli, nevyhýbejme se jim a pokusme se s nimi najít nějaké vhodné řešení situace,
- ✓ přebírejme poštu a schovávejme si veškerou korespondenci, která s dluhem souvisí – podání je často potřeba učinit ve stanovených lhůtách,
- ✓ pokud už dojde k soudnímu řízení, snažme se dluh vyřídit co nejdříve a vyhnout se tak dalším nákladům na případnou exekuci,
- ✓ pokud je již exekuce zahájena, můžeme podat odvolání proti zahájení exekuce, a to do 15 dnů od doručení tohoto usnesení exekutora,
- ✓ návrh na zastavení exekuce můžeme podat v průběhu exekuce proti rozhodnutím exekutora, která jsou podle našeho názoru vydána chybně, a to opět ve lhůtě 15 dnů ode dne, kdy jsme se o důvodu zastavení dozvěděli,
- ✓ jestliže exekutor zahrnul do soupisu majetku věc, která tam podle našeho názoru nepatří, můžeme podat návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu a
- ✓ v tíživé situaci, kdy by nás realizace exekuce mohla obzvláště nepříznivě ovlivnit, můžeme podat u exekutora pověřeného exekucí návrh na její odklad.

Exekuce není legrace. Vždy je dobré zjistit si všechny potřebné informace a případně se i zajít poradit do některé z dluhových poraden.

Jen tak se dokážeme v exekuci co nejlépe bránit, požadovat správně její zastavení, vyjmutí věcí ze soupisu majetku nebo si například zřídit chráněný účet u banky.

Dozvíme se, kolik v daném roce činí nezabavitelná částka a jakou finanční hotovost nám musí exekutor ponechat, pokud nám zabavuje majetek.

Svůj majetek ochráníme nejlépe tak, že známe svá práva a víme, jak je uplatnit.

Podrobné informace o exekuci jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti:

<https://exekuce.justice.cz/>

S žádostí o radu se můžeme obrátit také na občanské poradny:

<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>

INSOLVENCE A ODDLUŽENÍ

Dluhy nám mohou přerůst přes hlavu bez ohledu na věk. Někdy vše zajde tak daleko, že se dostaneme do platební neschopnosti neboli insolvence.

Cestou ven ze svízelné situace může být oddlužení neboli osobní bankrot. Oddlužení je postup upravený insolvenčním zákonem, který umožňuje dlužníkovi zbavit se do budoucna části svých dluhů. Je určeno pro fyzické osoby nepodnikající i podnikající. **Senioři mohou při splnění podmínek stanovených zákonem vstoupit do oddlužení a nejsou v tom oproti ostatním nijak omezeni.** Dalšími způsoby řešení úpadku podle insolvenčního zákona jsou konkurz a reorganizace.

Mezi insolvenčí a oddlužením je rozdíl. Insolvenčí se rozumí stav platební neschopnosti, kdežto oddlužení je jedním ze způsobů řešení úpadku v rámci insolvenčního řízení.

Vstup do oddlužení

Ke vstupu do oddlužení se musíme nacházet v úpadku, pro který platí, že:

- ✓ máme dva a více věřitelů (dluhy u jednoho věřitele nestačí),
- ✓ nejsme schopni splácet své závazky, které jsou více než 30 dnů po splatnosti neboli jsme v platební neschopnosti a
- ✓ máme dostatečný příjem pro účely oddlužení.

K tomu, aby nám soud povolil vstup do oddlužení, musíme prokázat:

- ✓ poctivý záměr,
- ✓ odpovědný přístup k plnění našich povinností v průběhu insolvenčního řízení,
- ✓ schopnost splácet odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce a také minimálně stejnou částku našim věřitelům a odměnu sepisovatele,
- ✓ schopnost splácet v plné výši pohledávky na výživném.

U seniorů by ale soud vzhledem k jejich věku neměl zkoumat to, zda vyvíjejí dostatečnou snahu na co možná nejvyšším uspokojení věřitelů.

V průběhu oddlužení musíme být schopni každý měsíc hradit nejméně minimální splátku a náklady na vedení insolvence a stejnou částku musíme platit i věřitelům.

Vstup do oddlužení

Vstup do oddlužení není možný, pokud jsme se do dluhů dostali v posledních 12 letech a z toho důvodu nám bylo přiznáno osvobození od placení pohledávek nebo pokud nám bylo v posledních 5 letech zrušeno oddlužení pro nepoctivý záměr nebo byl náš návrh na povolení oddlužení zamítnut. S návrhem neuspějeme ani v případě, že jsme vzali svůj návrh na oddlužení zpět v průběhu posledních 3 měsíců.

Prvním krokem ke vstupu do oddlužení je **podání návrhu**. Zde musíme rozlišit **insolvenční návrh**, kterým se celé řízení zahajuje od **návrhu na povolení oddlužení**. K podání insolvenčního návrhu jsou oprávněni jak dlužník, tak věřitel.

Pokud máme zájem, aby byl náš úpadek řešen oddlužením, musíme coby dlužníci k našemu insolvenčnímu návrhu **připojit i návrh na povolení oddlužení**.

Návrh na povolení oddlužení můžeme podat i pokud insolvenční návrh podal věřitel. Musíme tak učinit **ve lhůtě 30 dnů od doručení návrhu**.

Insolvenčnímu návrhu i návrhu na oddlužení je potřeba věnovat velkou pozornost. Návrh, který není podán řádně a včas, bude insolvenčním soudem bez dalšího odmítnut.

Insolvenční návrh nemůže sepsat a podat každý. Pokud nemáme právnické či ekonomické vzdělání anebo jsme nesložili zkoušku insolvenčního správce, mohou za nás návrh sepsat a podat pouze osoby stanovené zákonem, kterými jsou advokát, notář, insolvenční správce a osoba, která pro tuto činnost získala akreditaci od Ministerstva spravedlnosti. Návrh může podat i soudní exekutor, ale jenom tehdy, když proti nám nebo našemu manželovi nevede exekuční řízení.

Manželé mohou podat i jeden společný insolvenční návrh a jeden návrh na povolení oddlužení.

Sepsání návrhu na povolení oddlužení je zpoplatněno.

Posouzení insolvenčního návrhu soudem

Po podání insolvenčního návrhu a případně i návrhu na povolení oddlužení bude **soud posuzovat podmínky pro povolení oddlužení**. Na základě toho rozhodne o našem úpadku a způsobu, jakým se bude náš úpadek řešit. Pokud ale u řádně a včas podaného návrhu soud dojde k závěru, že nesplňujeme podmínky stanovené zákonem, náš návrh zamítne.

Když soud uzná, že je náš návrh v pořádku a jsou splněny všechny podmínky stanovené zákonem, vydá **rozhodnutí o úpadku**. Soud také pro náš případ **ustanoví insolvenčního správce**, který bude přezkoumávat pohledávky věřitelů a provede soupis našeho majetku. Věřitelé musí přihlásit své pohledávky ve lhůtě dvou měsíců poté, co jsou k tomu vyzváni. Soud také může vydat **rozhodnutí o schválení oddlužení**.

Proti rozhodnutí o úpadku se můžeme odvolat jenom v případě, že byl insolvenční návrh podán věřitelem.

Oddlužení je zahájeno ve chvíli, kdy je rozhodnutí o schválení oddlužení zveřejněno **v insolvenčním rejstříku**. Z insolvenčního rejstříku pak budeme vedeni ještě 5 let po ukončení insolvence.

Oddlužení je pro nás výhodné v tom, že se všechny naše závazky sjednotí do jednoho, který poté pravidelně splácíme v podobě jedné splátky. Po dobu oddlužení se pozastavují všechny exekuce a exekutor může pouze provádět úkony k zajištění našeho majetku.

Formy oddlužení

Oddlužení se provádí:

- ✓ **zpeněžením majetkové podstaty** (tj. prodejem majetku dlužníka) nebo
- ✓ **splátkovým kalendářem se zpeněžením majetkové podstaty.**

Při provádění oddlužení formou splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty **splácí dlužník po dobu tří let své dluhy formou srážek ze svých pravidelných příjmů a dojde k prodeji jeho majetku.**

Když se nám podaří **splnit všechny podmínky oddlužení**, může nám být zbývající část dluhu odpuštěna. **Mezi tyto podmínky patří to, že řádně splácíme měsíční splátky a vydáme jakékoliv dary, dědictví a mimořádné příjmy** insolvenčnímu správci. Žádné příjmy nesmíme insolvenčnímu správci zatajovat a jejich **přehled dokládáme** insolvenčnímu správci, soudu a věřitelskému výboru **každých 6 měsíců. Těm také ohlašujeme změnu bydliště, sídla nebo zaměstnání, a to bez zbytečného odkladu.**

Po dobu oddlužení také **nemůžeme zvýhodňovat žádného z našich věřitelů** hrazením dluhu nad rámec splátkového kalendáře a **ani vytvářet nové dluhy**, které bychom nebyli schopni splnit.

Povinnost vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost, nebo o její získání alespoň usilovat, starobní důchodci nemají. Každý dlužník se ale musí snažit vynaložit maximální možné úsilí v plném uspokojení pohledávek věřitelů.

Pokud se vše podaří, vydá soud **rozhodnutí o splnění oddlužení** a do budoucna jsme osvobozeni od povinnosti platit zbývající dluhy. To neplatí pro dluhy na výživném, náhrady škody způsobené na zdraví a na pohledávky uložené v trestním řízení za úmyslný trestný čin.

Nad tím, že podmínky oddlužení řádně plníme, dohlíží **insolvenční soud**. Insolvenčními soudy jsou v prvním stupni krajské soudy. Jejich místní příslušnost se řídí obecným soudem dlužníka, což je u fyzické osoby trvalý pobyt.

Pokud ale podmínky oddlužení neplníme řádně, soud rozhodnutí o oddlužení zruší a můžeme se ocitnout v konkurzu a tím i horší situaci, neboť v něm neuspokojené pohledávky nezaniknou, a dokonce mohou být vymáhány v exekuci.

Když se nám v průběhu oddlužení v důsledku mimořádných událostí sníží příjem nebo ho dokonce ztratíme, můžeme soud požádat **o přerušeni nebo prodloužení oddlužení.**

V procesu oddlužení se setkáme také **s insolvenčním správcem**. Ten plní v rámci oddlužení významné úkoly, které mu ukládá zákon.

Jak jsme se již dozvěděli, je jeho úkolem zejména správa majetkové podstaty dlužníka s cílem zajistit co nejvyšší uspokojení věřitelů. Vedle toho řeší i insolvenční a jiné spory, které se týkají dlužníka a podává zprávy soudu.

Za svou činnost dostává odměnu a jsou mu hrazeny náklady. Insolvenčním správcem také nemůže být každý, ale musí vždy splňovat požadavky na dosažené vzdělání a složit příslušné zkoušky.

Novinky v oddlužení od října 2024

Od 1. října 2024 nabyla účinnosti novela insolvenčního zákona, která přinesla řadu novinek.

Mezi ty hlavní patří:

- ✓ doba oddlužení se z dosavadních 5 let zkrátila na 3 roky,
- ✓ do oddlužení nebude nově možno vstoupit dříve než po 12 letech namísto dosavadních 10 let,
- ✓ v případě opakovaného oddlužení již bude jeho délka 5 let jako dosud,
- ✓ při porušení povinností v oddlužení se vedle jeho zrušení nově upravuje možnost prodloužení doby splácení až o 18 měsíců,
- ✓ oddlužení je možno přerušit opakovaně, a to až v celkové délce 1 roku,
- ✓ hranice uspokojení pohledávek věřitelů bude do budoucna stanovena soudem individuálně a nebude již stanovena na 30 % (tzn. že v některých případech bude činit i více než 30 %),
- ✓ poskytovatelé úvěrů a zaměstnavatelé budou insolvenčnímu správci poskytovat součinnost ve vyšší míře než dosud,
- ✓ nebude už možno provádět vzájemný zápočet manželů jako vyživovaných osob v oddlužení ani v exekuci,
- ✓ osobám s více exekucemi se bude povinně srážet 2/3 čistého zbytku mzdy s výjimkou zranitelných skupin osob,
- ✓ výživné bude vypláceno již před schválením oddlužení.

Podrobné informace o exekuci jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti:

<https://insolvency.justice.cz/jak-ven-z-dluhove-pasti/oddluzeni/>

Kalkulátor splátek pro oddlužení plněním splátkového kalendáře nalezneme na internetových stránkách:

<https://insolvency.justice.cz/kalkulator-splatek/>

Nahlédnout do insolvenčního rejstříku je možno na internetových stránkách:

<https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>

S žádostí o radu se můžeme obrátit také na občanské poradny:

<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>

SENIOŘI A SPOTŘEBITELSKÉ ÚVĚRY

I senioři se mohou dostat do životní situace, kdy zvažují, zda si vypůjčí od někoho peníze nebo si pořídí zboží na splátky.

V první řadě je velmi důležité zvážit, zda se skutečně musíme zadlužit. Mnoho seniorů už doplatilo na svou dobrou vůli a snahu finančně pomoci svým příbuzným, známým a bohužel i nejrůznějším podvodníkům. Je také třeba počítat s tím, že částka vypůjčených finančních prostředků bude zpravidla ještě navýšena o úroky a nejrůznější poplatky.

Opravdu není potřeba půjčovat si na věci, které k životu nejsou nutné, jako např. dárky nebo dovolené.

Půjčky a úvěry

Mezi půjčkou a úvěrem je rozdíl. Půjčka je právně upravena v občanském zákoníku. Půjčit si lze téměř cokoli, to znamená jak finanční prostředky, tak věci, a to téměř od kohokoliv.

Poskytování úvěrů je upraveno přísněji v zákoně o spotřebitelském úvěru s tím, že v tomto případě spotřebiteli mohou úvěr poskytnout pouze podnikatelské subjekty, které jsou k tomu oprávněny.

Jedná se hlavně o banky a spořitelní úvěrová družstva nebo i nebankovní společnosti, které mají k této činnosti oprávnění udělené od České národní banky. Pro poskytování úvěrů se také z důvodu ochrany spotřebitele uplatňují některá přísnější pravidla než u půjček.

Spotřebitelské úvěry

Pokud je úvěr skutečně jediná cesta k potřebným penězům, můžeme se obrátit na bankovní instituci. Ta si vždy důkladně prověří finanční situaci seniora a to, jestli je skutečně v jeho silách svému závazku dostát a finanční prostředky v plné výši splatit.

Ve vyšším věku může být sjednání úvěru složitější, protože si vzhledem k věku již často není možno přivydělávat práci a někdy banky také stanoví horní věkovou hranici pro zájemce o úvěr.

Pokud ale senior pobírá starobní důchod a má tak pravidelný příjem, nemusí být poskytnutí úvěru vyloučeno. Je třeba prokázat bance všechny své příjmy, ať již jde o kopii výměru starobního důchodu od ČSSZ nebo i o další příjmy, které plynou například ze zaměstnání či podnikání.

Na základě těchto údajů se banka rozhodne, jestli k uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru přistoupí či ne.

Vždy záleží na podmínkách konkrétní banky, které se mohou lišit. Před žádostí o poskytnutí spotřebitelského úvěru je určitě praktické srovnat si podmínky u různých bank a vybrat tu, u které jsou v daném případě nejpříznivější. K tomu nám mohou dobře posloužit i úvěrové kalkulačky, které jsou dostupné na internetových stránkách.

Nebankovní společnosti

Větší obezřetnost už je na místě u úvěrů od nejrůznějších nebankovních společností. I ty jsou podle zákona oprávněny poskytovat úvěry pouze pokud mají licenci od České národní banky a za podmínek stanovených zákonem o spotřebitelském úvěru. V praxi je zde ale větší riziko, že se zájemce o úvěr setká i s různými nepoctivci a že zprvu lákavé nabídky se nakonec může stát velká nepříjemnost.

Některé nebankovní společnosti nemají problém s tím, aby poskytli finanční prostředky i lidem, u kterých lze mít značné pochybnosti, že budou moci své závazky v budoucnu plnit. To se týká například i těch, kdo mají nízké starobní důchody bez dalšího příjmu. Oblíbené je půjčování nízkých finančních částek, ze kterých ale časem díky vysokým úrokům a nejrůznějším poplatkům mohou vzniknout velké dluhy.

Pokud tedy nebankovní společnost nabízí finanční prostředky na první pohled snadno a velmi výhodně, skutečně je dobré si uzavření smlouvy rozmyslet. Varovat může to, že si společnost nijak neprověřuje u zájemce o úvěr jeho finanční situaci a schopnost splácet. Bez dalšího a velmi rychle úvěr poskytne, a to klidně i ve formě hotovosti nebo on-line.

Seniorská hypotéka

Pro některé seniory může být problém hradit náklady na chod a údržbu své domácnosti. **Lákavě může vypadat tzv. seniorská hypotéka, kdy společnost nabídne seniorovi vyplácení renty a na oplátku za to požaduje, aby v její prospěch svou nemovitost zastavil.**

Vše vypadá na první pohled výhodně, protože seniorovi zůstane vlastnictví jeho nemovitosti a může nadále bydlet ve své domácnosti. Vedle toho mu ale také zůstanou i všechny povinnosti vlastníka, musí nemovitost pojistit, starat se o ní a hradit všechny náklady i opravy. K vyplácené rentě se navíc přičítají úroky a poplatky.

Vypůjčené peníze se musí vracet, u seniorské renty tento okamžik nastává smrtí seniora. Dluh vůči společnosti se dostane do dědického řízení a přechází na dědice. Někdy může být už tak vysoký, že jsou dědicové nuceni nemovitost prodat.

O svou nemovitost může ale senior přijít už za života, a to tak, že například poruší některé z povinností, ke kterým se ve smlouvě se společností zavázal.

Vždy je tedy důležité si rozmyslet, zda si brát úvěr u nebankovní společnosti. A to zejména, pokud již před tím žádost o úvěr zamítla banka. Je také třeba si společnost prověřit, zejména to, zda má licenci a jakou má pověst.

Povinnosti poskytovatele spotřebitelského úvěru:

Poskytovatelům spotřebitelského úvěru stanoví zákon z důvodu ochrany spotřebitele řadu povinností jako:

- při nabízení, sjednávání nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru nepoužívat telefonní číslo s vyšší než běžnou sazbou,
- povinnost spotřebiteli ještě před uzavřením smlouvy náležitě vysvětlit všechny podmínky tak, aby měl spotřebitel možnost si vše dobře zvážit a posoudit, zda je navrhovaná smlouva pro něho vhodná,
- **povinnost posoudit si finanční situaci spotřebitele a jeho schopnost úvěr splácet a pokud poskytne úvěr někomu, u koho si neposoudil s odbornou péčí jeho úvěruschopnost, je smlouva neplatná,**
- povinnost připojit ke smlouvě obchodní podmínky, na které odkazuje uzavíraná smlouva, ale pouze v takovém jejích rozsahu, který se týká uzavírané smlouvy a nesmí u nich byt použito menší písmo, než které je ve smlouvě,
- povinnost informovat spotřebitele o řadě věcí, a to již před vlastním uzavřením smlouvy (např. o roční procentní sazbě nákladů), ale v průběhu trvání spotřebitelského úvěru, kdy musí spotřebitele řádně informovat o každé změně vypůjční úrokové sazby a dalších věcech,
- **povinnost uzavřít smlouvu písemně a jasně, výstižně a zřetelně v ní musí být uvedeny informace stanovené v příloze zákona o spotřebitelském úvěru (výše vypůjční úrokové sazby, roční procentní sazba nákladů),**
- v případě sjednávání výpovědní lhůty u smluv na dobu neurčitou nestanovit výpovědní lhůtu delší než 1 měsíc,
- nepoužívat ke splácení spotřebitelského úvěru směnky a šeky,
- **zajištění spotřebitelského úvěru nesmí být ve zcela zjevném nepoměru k hodnotě zajišťované pohledávky.**

Práva spotřebitele u spotřebitelského úvěru

Práva spotřebitele odpovídají výše uvedeným povinnostem poskytovatele. Vedle toho je spotřebitel oprávněn:

- bez uvedení důvodu odstoupit od spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení, a to do 14 dnů od uzavření smlouvy a spotřebitel pak musí čerpanou částku vrátit poskytovateli,
- lhůta 14 dnů pro odstoupení od smlouvy nenastane dříve, než 14 dnů potom, co poskytovatel v náležitě formě poskytne v náležitě formě údaje, které měly ve smlouvě povinně být, ale nebyly v ní uvedeny,
- spotřebitelský úvěr můžeme splatit předčasně a za omezený poplatek,
- kdykoliv vypovědět s okamžitou platností spotřebitelský úvěr sjednaný na dobu neurčitou v případě, že nebyla sjednána výpovědní lhůta a výpověď smlouvy nesmí být zpoplatněna.

Pár rad závěrem

- ✓ pokud možno se nezadlužovat,
- ✓ dobře zvážit svou finanční situaci a výhled do budoucna (např. možnost zhoršení zdravotního stavu, který již dále neumožní výkon výdělečné činnosti),
- ✓ neuzavírat smlouvy v tísní a pod tlakem,
- ✓ smlouvy uzavřené osobou, které k tomu má omezenou svéprávnost, jsou neplatné,
- ✓ s věřitelem komunikujte písemně, abyste mohli vše doložit,
- ✓ spotřebitelský úvěr si brát pouze u poskytovatelů, kteří mají licenci,
- ✓ být obezřetný, pokud poskytovatel důsledně neprověřuje úvěruschopnost spotřebitele a nedodrží povinnosti, které mu ukládá zákon,
- ✓ nikdy smlouvu nepodepisovat bez rozmyslu a bez důkladného prostudování,
- ✓ ujistit si, že je vše ve smlouvě srozumitelné, a i při sebemenší pochybnosti se poradit s někým, kdo spotřebitelským úvěrům rozumí,
- ✓ poněkud odlišná pravidla se uplatňují u hypoték.

S žádostí o pomoc se můžeme bezplatně obrátit na finančního arbitra:

<https://finarbitr.cz/cs/>

S žádostí o radu se můžeme obrátit také na občanské poradny:

<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>

SENIORI A VÝDĚLEČNÁ ČINNOST

Skutečnost, že nám byl přiznán starobní důchod, nemusí představovat žádný zlom v našem pracovním životě. **Pokud máme zájem setrvat ve svém dosavadním zaměstnání, nic nebrání tomu, abychom pracovali jako dosud a vylepšovali se rozpočet příjmem ze zaměstnání.** Z důvodu věku nesmíme být v zaměstnání nijak omezováni a znevýhodňováni.

Výhodou může být naše větší pracovní flexibilita oproti mladším kolegům a samozřejmě životní i pracovní zkušenosti.

Pracovat můžeme na plný pracovní úvazek. Výši výdělku nebo nárok na dovolenou pobírání starobního důchodu nijak neovlivní. Také **výpověď** nám může dát zaměstnavatel pouze z důvodů stanovených zákoníkem práce a za stejných podmínek, jako ostatním zaměstnancům. Pouze **nemocenskou** budeme pobírat nejvýše po dobu 70 dnů a to jen po dobu, po kterou jsme zaměstnání.

Při práci v hlavním pracovním poměru se díky každému odpracovanému roku navíc zvyšuje důchod. Po odpracování 360 dnů je možno v případě, že bylo zaměstnavatelem do systému odváděno sociální pojištění, **požádat o zvýšení starobního důchodu.** K tomu je nutné podat písemnou žádost na ČSSZ. Můžeme tak učinit i na poobočce OSSZ.

Pokud však chceme zvolnit, máme i možnost pracovat na úvazek zkrácený nebo uzavírat různé dohody o provedení práce (DPP) nebo dohody o pracovní činnosti (DPČ). Díky změnám v zákoníku práce nám při splnění určitých podmínek může i zde vzniknout nárok na dovolenou. Po určité době dochází u zkráceného úvazku ke zvýšení starobního důchodu stejně, jako je tomu u práce na plný úvazek.

Na zvýšení důchodu vzniká nárok i u **práce na dohodu o pracovní činnosti**, pokud z této činnosti odvádíme sociální pojištění. Povinnost platit zdravotní a sociální pojištění vzniká u DPČ při výdělku nad částku 4000 Kč za měsíc. Je přitom možné odpracovat pouze 20 hodin týdně.

U **dohody o provedení práce** nemusíme platit zdravotní a sociální pojištění, pokud výdělek nepřesáhne 25 % průměrné mzdy u jednoho zaměstnavatele nebo 40 % u více zaměstnavatelů. Počet možných odpracovaných hodin je stanoven na 300 za rok u všech zaměstnavatelů dohromady. Práce na dohodu o provedení práce ovlivní výši důchodu pouze pokud byly placeny odvody na sociální pojištění.

Pokud máme chuť a energii, může i ve starobních důchodu vykonávat podnikatelskou činnost jako OSVČ.

Starobní důchodci podnikají jako OSVČ na vedlejší činnost. To znamená, že v prvním roce podnikání nemusí platit zálohy na zdravotní a sociální pojištění. Pojištění doplatí zpětně až podle svých skutečně dosažených příjmů. Od druhého roku podnikání je již třeba platit měsíční zálohy na zdravotní pojištění, a to v závislosti na svých reálných příjmech z minulého roku.

Zálohy na sociální zabezpečení se odvíjejí od zisku. Pokud je zisk nižší než rozhodná částka, není povinnost platit sociální pojištění. Pro **rok 2024** je rozhodná částka stanovena **na 105 520 Kč** a **pro rok 2025** je stanovena **na 111 736 Kč**.

Starobní důchodci ale nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti.

I nadále musíme plnit své daňové povinnosti vůči státu. Starobní důchodce je povinen podat daňové přiznání, pokud má příjmy z pronájmu, z investic a kapitálového majetku, z podnikání jako OSVČ a ze závislé práce pro více zaměstnavatelů. Pokud si ale přivyděláváme k důchodu pouze u jednoho zaměstnavatele a ten za nás provádí roční zúčtování daně, daňové přiznání podávat nemusíme.

DŮCHODY A DŮCHODOVÉ POJIŠTĚNÍ

Dávky důchodového pojištění

Systém důchodového pojištění představuje oporu pro období, kdy se v důsledku některých událostí dostaneme do složité situace a můžeme mít potíže se o sebe postarat jako dřív. Dochází k tomu v důsledku stárnutí, zhoršení zdravotního stavu či ztráty blízké osoby.

Mezi dávky důchodového pojištění patří:

- **starobní důchod,**
- **invalidní důchod,**
- **vdovský a vdovecký důchod (dále jen „vdovský důchod“) a**
- **sirotčí důchod.**

Ve vyšším věku řešíme zpravidla podmínky pro získání dvou z těchto dávek a těmi jsou starobní důchod a vdovský důchod.

Starobní důchod

Starobní důchod je dávka, která nás má zabezpečit pro případ stáří, kdy si již vzhledem k vyššímu věku nemusíme být schopni obstarávat prostředky na náš život jako dříve.

Nárok na starobní důchod nám vznikne při splnění podmínek stanovených zákonem o důchodovém pojištění.

Zásadními podmínkami pro získání nároku jsou **dosažení stanoveného věku a získání potřebné doby pojištění**. Mohou se ale uplatnit i další podmínky stanovené zákonem.

Věk odchodu do starobního důchodu

Při posuzování **splnění podmínky dosažení důchodového věku** se bere v potaz **rok narození** a roli hraje také **pohlaví**. U **žen narozených do roku 1971 i počet dětí**, které vychovaly. Počet vychovaných dětí ovlivňuje i výši samotného důchodu.

Věk odchodu do důchodu není stanoven jednotně pro všechny pojištěnce, ale zákon stanoví odlišně podmínky pro pojištěnce narozené před rokem 1936, pojištěnce narozené v letech 1936 až 1971 a dále pro pojištěnce narozené po roce 1971.

Pojištěnci muži, kteří se narodili před rokem 1936, mohou odejít do důchodu v 60 letech, pro ženy je nastaven věk odlišně a platí pro ně následující hranice:

- 53 let – pokud žena vychovala 5 a více dětí
- 54 let – pokud žena vychovala 3 nebo 4 děti,
- 55 let – pokud žena vychovala 2 děti,
- 56 let – pokud žena vychovala 1 dítě a
- 57 let pro ženy bezdětné.

Pro pojištěnce, kteří se narodili v období let 1936 až 1971 stanoví důchodový věk **příloha k zákonu o důchodovém pojištění** a je potřeba si vždy zjistit důchodový věk pro každého pojištěnce konkrétně **podle roku jeho narození**. U žen platí i rozdíly podle počtu dětí, které vychovaly.

Pro poslední **kategorii pojištěnců narozených po roce 1971** je stanoven důchodový věk na 65 let a není rozdíl mezi muži a ženami.

Zvláštní pravidla pro stanovení věku odchodu do důchodu stanoví zákon pro zdravotnické záchranáře, členy jednotky hasičského záchranného sboru a pro pracovníky v hlubinném hornictví.

Potřebná doba pojištění

Do **doby pojištění** se započítává **doba, po kterou se pojištěnec** ať už povinně nebo dobrovolně **účastnil na důchodovém pojištění, a to včetně tzv. náhradních dob pojištění**.

Náhradní doby pojištění se do doby pojištění započítávají i přesto, že v těchto obdobích pojištěnec do systému finanční prostředky neodváděl. Mezi náhradní doby pojištění patří např. období, kdy pečoval o malé dítě nebo pobíral invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně atd.

Při posuzování splnění podmínky potřebné doby pojištění má význam rok, ve kterém dosáhne pojištěnec důchodového věku.

U pojištěnce, který dosáhl důchodového věku před rokem 2010 činí **potřebná doba pojištění** 25 let, v roce 2010 již 26 let a následně se pro každý další rok o jeden rok navyšuje až do roku 2018, kdy již činí 34 let. Pro pojištěnce, kteří dosáhnou důchodového věku po roce 2018 je tato doba stanovena jednotně na 35 let.

Chybějící dobu pojištění si můžeme v některých případech doplatit po podání přihlášky na OSSZ podle místa trvalého pobytu prostřednictvím tzv. **dobrovolného odvodu důchodového pojištění**. Není tak ale možné učinit za období před 1.1.1996.

Pojištění si můžeme doplatit i zpětně a bez udání důvodu, ale pouze v rozsahu maximálně 15 let za život, přitom za období před podáním přihlášky nejvýše v rozsahu jednoho roku před tímto dnem.

I když se nám nepodařilo získat potřebnou dobu pojištění, může nám nárok na důchod v některých případech vzniknout.

Jedná se o:

- nárok na předčasný důchod,
- nárok na tzv. „poměrný“ starobní důchod,

- nárok na starobní důchod při získání 30 let potřebné doby pojištění bez započítání náhradních dob pojištění,
- nárok na starobní důchod při získání 15 let potřebné doby pojištění bez započítání náhradních dob pojištění,
- nárok na starobní důchod při splnění podmínek nároku na invalidní důchod,
- změnu invalidního důchodu na řádný starobní důchod po dosažení věku 65 let.

V současném systému nemáme jistotu, že u nás ČSSZ eviduje všechny podklady pro započtení potřebné doby pojištění. Proto je na místě si ještě před odchodem do důchodu u tohoto úřadu ověřit, jakou dobu pojištění u nás eviduje. Nejlepší cestou je vyžádat si **informativní osobní list důchodového pojištění**.

Výše starobního důchodu

Výši našeho důchodu ovlivňuje několik skutečností. Ovlivní ji počet let důchodového pojištění a výše výdělků, kterých jsme dosáhli v období od roku 1986 do roku, který předchází našemu odchodu do důchodu. Záleží také na to, kolik dnů jsme v průběhu života odpracovali.

Výše starobního důchodu se skládá ze základní výměry a procentní výměry.

- **základní výměra** je pro všechny stejná a její výše je 10 % průměrné mzdy měsíčně. Pro rok 2024 byla její výše stanovena na **4 400 Kč** a pro rok 2025 to bude částka **4 660 Kč**. Základní výměra se navýší o 260 Kč.
- **procentní výměra** se stanoví individuálně procentní sazbou z tzv. **vyměřovacího základu** podle doby pojištění získané do vzniku nároku na tento důchod a podle doby pojištění získané po vzniku nároku na tento důchod. Do doby pojištění získané do 18 let věku a po vzniku nároku na starobní důchod se nezahrnují náhradní doby pojištění. Výše procentní výměry starobního důchodu činí nejméně 770,- Kč měsíčně. V roce 2025 dojde ke zvýšení procentní výměry o 0,6 % procentní výměry důchodu, která náleží ke dni, od něhož se procentní výměra zvyšuje.

Minimální výše důchodu bude v roce 2025 bude činit 5 430 Kč.

K navýšení důchodu může dojít pouze na základě rozhodnutí vlády tzv. valorizací důchodu. V roce 2025 se bude postupovat podle nařízení vlády č. 282/2024 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2025, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2025 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2025 a o zvýšení důchodů v roce 2025.

Předčasný starobní důchod

Před dosažením důchodového věku nám může být přiznán **předčasný starobní důchod**. Pro nárok na předčasný důchod musíme získat potřebnou dobu důchodového pojištění stejně jako při řádném odchodu do starobního důchodu a k tomu dosáhnout minimálního věku stanoveného zákonem.

Pokud je náš důchodový věk nižší než 63 let, budeme mít nárok na předčasný důchod nejdříve ode dne, od kterého nám chybí do dosažení důchodového věku nejméně 3 roky.

Když činí náš důchodový věk alespoň 63 let, budeme mít nárok na předčasný důchod nejdříve v 60 letech za podmínky, že nám do dosažení důchodového věku chybí nejvýše 5 let.

Předčasný odchod do důchodu ovlivní výši našeho důchodu, a to už natrvalo. Po přiznání předčasného důchodu už nebudeme mít možnost přejít do režimu řádného starobního důchodu. Nárok na předčasný důchod vzniká až ode dne, kdy nám je přiznán a není možnost přiznat ho zpětně.

Žádost o přiznání starobního důchodu

Ověření splnění podmínek pro přiznání starobního důchodu i výpočet jeho výše jsou velmi složité procesy. Provádí je ČSSZ na základě naší žádosti, kterou si podáme u OSSZ v místě našeho trvalého bydliště. Orientačně si také můžeme výpočet zkusit na důchodové kalkulačce na internetu.

Žádost nepodáváme dříve než 4 měsíce před požadovaným dnem přiznání důchodu. Později už můžeme podat žádost kdykoliv.

Při podání žádosti musíme předložit doklady k prokázání naší totožnosti a dále všechny dokumenty podstatné pro prokázání splnění podmínky potřebné doby pojištění a některé další skutečnosti.

Vdovský důchod

Vdovský důchod nám pomůže zvládnout složité období po úmrtí životního druha.

Podmínkou pro přiznání dávky je, že manželství nebo partnerství existovalo v době smrti. Doba trvání manželství nebo partnerství ale pro přiznání nároku nebo výši dávky rozhodující není. Sdílení společné domácnosti není také podmínkou.

Pokud spolu ale pár žije jako druh a družka nebo v registrovaném partnerství, nárok na vdovský důchod nevznikne.

Nárok na vdovský důchod zanikne, pokud dojde k uzavření nového svazku.

Pro vznik nároku pozůstalého manžela je v první řadě třeba, aby zemřelý v době své smrti:

- byl poživitelem starobního nebo invalidního důchodu,
- ke dni smrti splňoval potřebné podmínky pro nárok na starobní důchod nebo
- splňoval potřebnou dobu pojištění pro nárok invalidní důchod.

Vdovský důchod může být přiznán i v případě smrti následkem pracovního úrazu.

Podmínku potřebné doby pojištění je potřeba splnit vždy, jedinou výjimkou je smrt v důsledku pracovního úrazu. Její délka se liší v závislosti na věku pojištěnce.

Nárok na vdovský důchod nám může vzniknout i za situace, kdy zemřelý:

- v době své smrti nepobíral starobní důchod ani invalidní důchod pro invaliditu 3. stupně (podmínkou ale je, že měl v době své smrti na starobní důchod nárok),
- byl v době své smrti poživitelem invalidního důchodu v 1. a 2. stupni (provede se přepočítání výše důchodu na invaliditu ve 3. stupni a z této částky se odvodí výše vdovského důchodu) nebo
- v době své smrti sice nesplňoval nárok na důchod starobní, ale splnil podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na důchod invalidní (stanoví se výše důchodu pro invaliditu 3. stupně a výše vdovského důchodu se následně odvodí z této částky).

Výše vdovského důchodu

Vdovský důchod se skládá ze **základní výměry** stanovené ve výši 10 % průměrné mzdy měsíčně. **Pro rok 2024** ve výši **4 400 Kč** a **pro rok 2025** ve výši **4 660 Kč**.

K navýšení vdovského důchodu může dojít pouze jeho valorizací na základě právního předpisu vlády.

V roce 2025 se bude postupovat podle **nařízení vlády č. 282/2024 Sb.**, o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2025, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2025 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2025 a o zvýšení důchodů v roce 2025.

U pozůstalého manžela, který již pobírá starobní nebo invalidní důchod, je porovnávána procentní výměra stávajícího důchodu s vypočítanou výší procentní výměry důchodu vdovského. Následně se mu vyšší z těchto procentních výměr ponechá v plné výši a k této částce se připočte ještě polovina nižší procentní výměry. Základní výměra se zahrne do výsledné částky pouze jednou.

Někdy ale pozůstalý manžel starobní nebo invalidní důchod nepobírá. Potom druhou složku vdovského důchodu tvoří procentní výměra ve výši 50 % starobního nebo invalidního důchodu pro invaliditu 3. stupně, na který by měl nárok zemřelý manžel v době své smrti.

Doba trvání nároku na vdovský důchod

Nárok na vdovský důchod trvá **minimálně jeden rok od smrti manžela**, v některých případech ale může být tato doba i delší. Pozůstalý manžel například pečuje o dítě nebo rodiče ve druhém a vyšším stupni závislosti nebo je sám invalidní ve 3. stupni, popřípadě již dosáhl určitého zákonem stanoveného věku.

Když k některé z výše uvedených událostí dojde do 2 let od skončení nároku na vdovský důchod, může dojít na základě písemné žádosti podané OSSZ k jeho obnovení. Od roku 2025 se tato doba prodlužuje na 5 let.

Žádost o přiznání vdovského důchodu

Pro přiznání vdovského důchodu si musíme podat žádost u OSSZ příslušné podle místa trvalého pobytu pozůstalého manžela a současně s podáním žádosti si můžeme požádat i o poskytnutí zálohy na vdovský důchod.

Žádost a všechny potřebné dokumenty můžeme podat osobně, písemně nebo **dálkovým přístupem na ePortálu ČSSZ „Žádost o důchod on-line“** [Pro pojištěnce | ePortál ČSSZ \(cssz.cz\)](#), a to **kteřekoliv OSSZ**.

Nezapomínejme, že v případě starobního i vdovského důchodu máme **povinnost hlásit ČSSZ písemně všechny skutečnosti, které mají vliv na výplatu důchodu, a to vždy do 8 dnů**. Jinak se vystavujeme nebezpečí, že budeme důchody vybírat neoprávněně a poté po nás bude stát požadovat vrácení vyplacených peněz.

Důležité odkazy:

- ✓ **Informace ČSSZ ke starobním důchodům:**

<https://www.cssz.cz/starobni-uchod>

- ✓ **Informace ČSSZ k informativnímu osobnímu listu důchodového pojištění včetně vzoru žádosti:**

<https://www.cssz.cz/informativni-osobni-list-uchodoveho-pojisteni>

- ✓ **Informativní důchodová aplikace IDA a důchodová kalkulačka:**

<https://www.cssz.cz/uchodova-kalkulacka>

- ✓ **Informace k náhradním dobám pojištění:**

<https://www.cssz.cz/nahradni-doba-pojisteni>

✓ **Informace ke vdovským důchodům:**

<https://www.cssz.cz/vdovsky-vdovecky-duchod>

✓ **Bezplatná Call centra ČSSZ:**

<https://www.cssz.cz/call-centra-cssz> Linka 800 050 248

✓ **S žádostí o radu se můžeme obrátit také na občanské poradny**

<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>

Důležité právní předpisy:

- ✓ zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ nařízení vlády č. 282/2024 Sb., o výši všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, přepočítacího koeficientu pro úpravu všeobecného vyměřovacího základu za rok 2023, redukčních hranic pro stanovení výpočtového základu pro rok 2025, základní výměry důchodu stanovené pro rok 2025 a částky zvýšení za vychované dítě pro rok 2025 a o zvýšení důchodů v roce 2025
- ✓ zákon č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 až 1945 a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ nařízení vlády č. 622/2004 Sb., o poskytování příplatku k důchodu ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem v oblasti sociální, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ zákon č. 500/2004 Sb., o správním řád, ve znění pozdějších předpisů)

NĚKTERÉ FORMY SOCIÁLNÍ POMOCI

- Příspěvek na zvláštní pomůcku
- Příspěvek na mobilitu
- Příspěvek na bydlení
- Doplatek na bydlení

Příspěvek na zvláštní pomůcku

Pokud trpíme zdravotním postižením, mohou nám napomoci zlepšit kvalitu našeho života a soběstačnost zvláštní pomůcky. Jejich pořízení ale nebývá levnou záležitostí.

Příspěvek na zvláštní pomůcku je určen osobám s takovým zdravotním postižením, které má charakter nepříznivého zdravotního stavu uvedeného v příloze zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením.

Patří sem stanovené **těžké vady nosného nebo pohybového ústrojí, těžká zraková postižení, těžká sluchová postižení a zdravotní postižení interní povahy způsobující těžká omezení pohyblivosti.**

Některé kategorie osob ale z důvodu jejich zdravotního stavu na příspěvek nárok nemají. Jde například o osoby, které trpí některými duševními poruchami nebo závislostí na návykových látkách. Zdravotní stavy vylučující přiznání příspěvku jsou konkrétně také uvedeny v příloze výše uvedeného zákona.

Nárok na příspěvek se vždy posuzuje podle konkrétního zdravotního stavu osoby, pro kterou je příspěvek poskytován.

Aby bylo z pohledu zákona možno považovat **zdravotní stav za nepříznivý,** musí podle poznatků lékařské vědy trvat **déle než 1 rok.**

Podmínkou pro poskytnutí příspěvku na zvláštní pomůcku dále je, že je osoba:

- starší 15 let, pokud je příspěvek poskytován na pořízení vodícího psa,
- starší 3 let u příspěvku poskytovaného na pořízení motorového vozidla, schodolezu, stropního zvedacího systému, svislé zdvihací plošiny, šikmé zvedací plošiny, schodišťové sedačky nebo na úpravu bytu,
- 1 roku v ostatních případech.

Musí se jednat o pomůcku, která umožní zdravotně postižené osobě sebeobsluhu nebo je potřebná k realizaci pracovního uplatnění, přípravě na budoucí povolání, vzdělání, ke styku s okolím nebo k získávání informací. Při posuzování existence nároku na příspěvek se přihlíží i k dalším pomůckám, předmětům, zdravotnickým prostředkům a úpravám, které tato osoba využívá.

Když je zvláštní pomůcka zdravotnickým prostředkem, který je plně nebo částečně hrazen z prostředků veřejného zdravotního pojištění nebo je zapůjčen zdravotní pojišťovnou, **nelze příspěvek na zvláštní pomůcku poskytnout.**

Také pokud **není dostatečná zdravotní indikace** k tomu, aby mohla být pomůcka hrazena z veřejného zdravotního pojištění nebo zapůjčena zdravotní pojišťovnou.

Příspěvek se poskytuje na druhy a typy zvláštních pomůcek určených osobám se zdravotním postižením, které jsou uvedeny v seznamu stanoveném ve vyhlášce č. 388/2011 Sb. a na pomůcky, které lze s těmito pomůckami považovat za srovnatelné.

Jestliže není zvláštní pomůcka ve výše uvedeném seznamu uvedena, je třeba posoudit, jestli je v konkrétním případě srovnatelná z hlediska svého využití s druhy a typy zvláštních pomůcek, které v tomto seznamu uvedeny jsou.

Příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení motorového vozidla

Pro vznik nároku na tento příspěvek je podmínkou, že je **osoba schopna motorové vozidlo řídit nebo v něm být převážena a to, že se v kalendářním roce dopravuje opakovaně.** Žadatel tuto skutečnost prokazuje čestným prohlášením.

Příspěvek může být poskytnut **osobě starší 3 let**, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí, autistickou poruchu s těžkým funkčním postižením anebo těžkou nebo hlubokou mentální retardací charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a její zdravotní stav nevyklučuje přiznání tohoto příspěvku.

U příspěvku na pořízení motorového vozidla se oproti jiným **případům neuplatňuje podmínka základního provedení a nejmenší ekonomické náročnosti.**

Nárok na tento příspěvek je možno uplatnit **i opakovaně.** Nejdříve ale po uplynutí 84 kalendářních měsíců po sobě jdoucích, počínaje od kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, ve které nabylo právní moci předchozí rozhodnutí o tomto příspěvku, pokud osoba příspěvek nebo jeho poměrnou část nevrátila nebo pokud jí nebylo jeho vrácení prominuto.

K zakoupení vozidla mohlo dojít už před podáním žádosti. Když byla jeho pořizovací cena nižší, než by byla výše příspěvku stanovená podle pravidel uvedených v zákoně, bude výše příspěvku na zvláštní pomůcku v tomto případě stanovena ve výši ceny, za kterou bylo motorové vozidlo zakoupeno.

Příspěvek na zvláštní pomůcku na pořízení svislé zdvihací plošiny, šikmé zvedací plošiny, schodišťové sedačky nebo stropního zvedacího systému

Příspěvek může být poskytnut **osobě starší 3 let**, která má těžkou vadu nosného nebo pohybového ústrojí, autistickou poruchu s těžkým funkčním postižením anebo těžkou nebo hlubokou mentální retardací charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, a její zdravotní stav nevyklučuje přiznání tohoto příspěvku.

K přiznání příspěvku je třeba doložit i **souhlas vlastníka nemovitosti** s instalací zařízení a s jeho provozem, jestliže vlastníkem nemovitosti není sám žadatel. Souhlas vlastníka nemovitosti může nahradit rozhodnutí soudu.

Na výzvu krajské pobočky Úřadu práce je potřeba **předložit alespoň 2 návrhy odstranění bariéry včetně ceny.**

Příspěvek je možné poskytnout pouze na zvláštní pomůcku **v jejím základním provedení**, které v konkrétním případě bude vzhledem ke zdravotnímu postižení plně vyhovovat a současně splní podmínku nejmenší ekonomické náročnosti.

Jestliže lze odstranění bariéry dosáhnout prostřednictvím schodolezu, nelze poskytnout příspěvek na pořízení svislé nebo šikmé zvedací plošiny.

Příspěvek na zvláštní pomůcku poskytovaný na pořízení vodícího psa

Příspěvek může být poskytnut pouze **osobě starší 15 let.**

Vždy musí jít o psa, který byl vycvičen a předán osobou (fyzickou nebo právnickou), která je členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy nebo podala přihlášku za člena takové organizace, maximálně však po dobu dvou let od podání přihlášky.

Povinné dovednosti vodícího psa jsou uvedeny ve vyhlášce č. 388/2011 Sb.

Výše příspěvku na zvláštní pomůcku

Pro stanovení výše příspěvku na zvláštní pomůcku (s výjimkou pořízování motorového vozidla) se **nejdříve určí příjem osoby nebo příjem osob s ní posuzovaných**. Za příjmy se považují příjmy podle zákona o životním a existenčním minimu, podle kterého se stanoví i okruh společně posuzovaných osob.

Příjem se zjišťuje za rozhodné období, kterým je kalendářní čtvrtletí předcházející kalendářnímu měsíci, ve kterém byla podána žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku. Stanoví se jako měsíční průměr příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku nebo součet měsíčních příjmů žadatele o příspěvek na zvláštní pomůcku a osob s ním společně posuzovaných.

Dále je rozhodující i cena pomůcky, která má být pořízena.

Ve výjimečných případech může být příspěvek přiznán i někomu, kdo podmínky nesplňuje z důvodu překročení hranice pro příjem stanovený zákonem. Musí ale existovat okolnosti hodné zvláštního zřetele.

Výše příspěvku se stanoví tak, aby spoluúcast osoby činila 10 % z předpokládané nebo již zaplacené ceny.

V některých případech může být stanovena i nižší spoluúcast z důvodu nedostatečných finančních prostředků na straně žadatele.

Výše příspěvku na zvláštní pomůcku na pořízení motorového vozidla je odstupňována v závislosti na výši příjmu od 100 tis. Kč až do 200 tis. Kč.

Celková částka vyplacených příspěvků nesmí přesáhnout částku 800 000 Kč v 60 po sobě jdoucích kalendářních měsících. U příspěvku na pořízení svislé zdvihací plošiny nebo šikmé zvedací plošiny 850 000 Kč za stejné období. Částky, které osoba v tomto období vrátila nebo jí bylo jejich vrácení prominuto, se od výše uvedených celkových částek odečítají.

Povinnost vrátit příspěvek na zvláštní pomůcku

V žádosti o přiznání příspěvku musí být uvedeny pravdivé a nezkrácené informace, jinak může být rozhodnuto o povinnosti vrátit příspěvek nebo jeho poměrnou část. Totéž se může stát, když bude příspěvek použitý v rozporu s rozhodnutím, kterým byl přiznán.

Příspěvek je třeba použít do 3 měsíců od jeho vyplacení nebo ve lhůtě, která byla pro pořízení zvláštní pomůcky stanovena.

Význam má i pozbytí vlastnického práva v době 60 po sobě jdoucích kalendářních měsíců ode dne vyplacení příspěvku. Totéž, pokud se pomůcka přestane používat.

U příspěvku poskytnutého na pořízení motorového vozidla se za toto období považuje 84 po sobě jdoucích kalendářních měsíců od dne vyplacení příspěvku. Vedle toho má u vyplaceného příspěvku na pořízení motorového vozidla význam skutečnost, že osoba pozbyla schopnost opakovaně se dopravovat nebo být motorovým vozidlem převážena.

Vyplacený příspěvek se ale nevrací, když oprávněná osoba zemře nebo zvláštní pomůcku neužívá z důvodu změny zdravotního stavu. Vyplacený příspěvek se nevrací v případě nezaviněné smrti vodícího psa nebo jeho ztráty dovedností z důvodu onemocnění nebo úrazu.

Krajská pobočka Úřadu práce může vrácení příspěvku prominout z důvodů hodných zvláštního zřetele.

Žádost o příspěvek na zvláštní pomůcku

O žádosti rozhoduje Žádost se podává na stanoveném formuláři, který je možno osobně odevzdat nebo zaslat poštou pobočce Úřadu práce, která je příslušná podle místa trvalého pobytu žadatele. Elektronické podání je možné učinit prostřednictvím datové schránky nebo musí být žádost opatřena elektronickým podpisem.

K žádosti je třeba přiložit průkaz totožnosti každé posuzované osoby a rodný list dítěte do 15 let.

Formulář a další náležitosti žádosti jsou uvedeny na internetových stránkách: <https://pruvodce.gov.cz/invalidni-duchod/prispevek-na-zvlastni-pomucku-duchod>

Příspěvek na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je pravidelně **každý měsíc vyplácen zdravotně postiženým osobám, které se za úhradu opakovaně v měsíci někam dopravují nebo jsou dopravovány** a slouží k tomu, aby jim kompenzovala náklady plynoucí ze zajištění této dopravy.

Až na výjimky hodné zvláštního zřetele není příspěvek na mobilitu poskytován osobám, kterým jsou poskytovány pobytové sociální služby podle zákona o sociálních službách v domově pro osoby se zdravotním postižením, v domově pro seniory, v domově se zvláštním režimem nebo ve zdravotnickém zařízení ústavní péče.

Při splnění výše uvedených podmínek vzniká nárok osobám starším jednoho roku, které mají současně nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením označeným symboly „ZTP“ nebo „ZTP/P“ přiznaný podle právních předpisů účinných od 1. 1. 2014.

Všechny podmínky pro přiznání nároku s výjimkou podmínky opakovaného dopravování za úhradu musí být splněny po celý měsíc. Druh zdravotního postižení nerozhoduje.

Splnění podmínky opakovaného dopravování za úhradu prokazuje žadatel čestným prohlášením.

Příspěvek na mobilitu je upraven zákonem o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů.

Výše příspěvku na mobilitu

Příspěvek na mobilitu je poskytován **ve výši 900 Kč měsíčně**. Osoby, které potvrzením příslušné zdravotní pojišťovny prokážou, že využívají zdravotnický prostředek pro dlouhodobou domácí oxygenoterapii nebo zdravotnický prostředek pro domácí plicní umělou ventilaci činí výše příspěvku na mobilitu 2 900 Kč za kalendářní měsíc.

Žádost o příspěvek na mobilitu

Pro přiznání příspěvku je třeba podat písemnou žádost na předepsaném tiskopisu, ke které je třeba přiložit průkaz totožnosti a rodný list dítěte do 15 let. Žádost je možno podat osobně nebo písemně poštou. Elektronické podání je možné prostřednictvím datové schránky nebo formou elektronické žádosti opatřené elektronickým podpisem na příslušné pobočce Úřadu práce. Odvolání proti zamítavému rozhodnutí řeší Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Formulář a další podrobnosti k podání žádosti jsou uvedeny na těchto internetových stránkách: <https://pruvodce.gov.cz/invalidni-duchod/prispevek-na-mobilitu>

Nárok na výplatu příspěvku nenáleží za kalendářní měsíc, po který byla oprávněná osobě poskytována zdravotní péče v průběhu hospitalizace.

Příspěvek se přiznává od data podání žádosti a vyplácí se zpětně vždy do konce následující kalendářního měsíce po kalendářním měsíci, za který náleží. Pokud má žadatel zájem, je možné ho vyplácet i jednou splátkou za 3 kalendářní měsíce, za které náležel.

Přiznání příspěvku na mobilitu podléhá řízení, které se zahajuje na základě písemné žádosti podané na příslušném tiskopisu. Pokud probíhá řízení o průkazu osoby se zdravotním postižením, přeruší příslušná pobočka Úřadu práce ČR řízení o příspěvku na mobilitu.

Důležité odkazy:

- ✓ **Informace k příspěvku na zvláštní pomůcku:**
<https://pruvodce.gov.cz/invalidni-duchod/prispevek-na-zvlastni-pomucku-duchod>
- ✓ **Informace k příspěvku na mobilitu:**
<https://pruvodce.gov.cz/invalidni-duchod/prispevek-na-mobilitu>
- ✓ **S žádostí o radu se můžeme obrátit také na občanské poradny**
<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>

Důležité právní předpisy:

- ✓ zákon č. 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a o změně souvisejících zákonů
- ✓ vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením

Příspěvek na bydlení

Bydlení je nákladná záležitost. Systém státní sociální podpory tak nabízí možnost čerpat jednotlivcům i rodinám s nízkými příjmy příspěvek na bydlení, který má pomoci náklady na bydlení hradit.

Abychom splnili zákonné podmínky pro přiznání příspěvku na bydlení, musíme v první řadě patřit mezi osoby, kterým zákon tento nárok přiznává.

Do této skupiny patří:

- vlastník bytu a vlastník nemovitosti, ve které je byt, který užívá a jejich manželé, kteří užívají byt na základě práva na bydlení odvozeného od vlastnického práva druhého manžela,
- osoba, která užívá byt na základě služebnosti užívání celého bytu nebo,
- vlastní, který užívá k trvalému bydlení stavbu pro individuální nebo rodinnou rekreaci,
- nájemce bytu a podnájemce bytu užívající byt se souhlasem vlastníka bytu,
- nájemci bytu manželé, mají-li společné nájemní právo.

Bytem se pro účely příspěvku na bydlení rozumí soubor místností nebo samostatná obytná místnost, které svým stavebně technickým uspořádáním nebo vybavením splňují požadavky na **trvalé bydlení**, a jsou k tomuto účelu užívání určeny podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) nebo jsou **zkolaudovány jako byt**.

Oproti tomu **stavba pro individuální nebo rodinnou rekreaci** má povahu samostatně vymezeného uzamykatelného prostoru s minimálně jednou pobytovou místností a svou polohou, velikostí a stavebním uspořádáním musí splňovat požadavky pro to, aby se v ní zdržovaly a bydlely osoby a dále neomezený přístup k pitné vodě a záchod.

Společně s žadatelem se mohou při vyřizování žádosti posuzovat i některé další osoby, které s ním žijí. Pokud se ale s žadatelem žádné další osoby neposuzují, považuje se za rodinu pro účely poskytnutí příspěvku na bydlení za rodinu žadatel sám. Příspěvek je vždy vyplácen jen jedné osobě.

Příjmy rodiny a náklady na bydlení

Pro přiznání příspěvku na bydlení jsou rozhodující příjmy naší rodiny a také naše náklady na bydlení.

Nárok na příspěvek na bydlení vznikne, pokud platíme částku přesahující třetinu našich příjmů a zároveň třetina našich příjmů není vyšší než normativní náklady na bydlení stanovené zákonem.

Náklady na bydlení přitom musejí přesahovat částku součinu rozhodného příjmu vlastníka nebo nájemce bytu a společně posuzovaných osob a koeficientu 0,30.

Současně je třeba, aby součin rozhodného příjmu a koeficientu 0,30 nebyl vyšší než částka normativních nákladů na bydlení.

Do rozhodného příjmu bude započteny příjmy všech společně posuzovaných osob **za rozhodné období**, kterým je období kalendářního čtvrtletí předcházející kalendářnímu čtvrtletí, na které se nárok na výplatu dávky prokazuje.

Náklady na bydlení

Náklady na bydlení tvoří **u nájemní a podnájemní smlouvy nájemné**. V ostatních případech je tvoří **stanovené srovnatelné náklady**, které v roce 2024 činí za kalendářní měsíc:

Počet osob	Kč
1-2	3 571
3	4 669
4 a více	5 632

Do nákladů se zahrnují i další položky jako plyn, elektřina, dodávky tepla atd.

Zvlášť jsou stanoveny **náklady za pevná paliva**, která se započítávají částkami za kalendářní měsíc:

Počet osob	Kč
1-2	1 843
3	2 411
4 a více	2 979

Náklady a příjmy rodiny se nově dokládají **dvakrát ročně**.

Normativní náklady

Normativní náklady jsou stanoveny zákonem o státní sociální podpoře jako průměrné **celkové náklady na bydlení podle velikosti obce a počtů členů domácnosti**. Stanovují se z nájemného a u ostatních kategorií z tzv. srovnatelných nákladů a cen služeb a energií podle průměrné spotřeby služeb a energií a přiměřené velikosti bytu pro daný počet bydlících osob.

Příspěvek na bydlení se za kalendářní měsíc stanoví jako rozdíl mezi normativními náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30.

Náklady na bydlení mohou být nižší než normativní náklady na bydlení a potom náleží příspěvek na bydlení ve výši rozdílu mezi náklady na bydlení a rozhodným příjmem rodiny vynásobeným koeficientem 0,30.

Orientačně si můžeme spočítat nárok na příspěvek na bydlení na on-line dostupné kalkulačce příspěvku na bydlení.

Náležitosti žádosti

Žádost o příspěvek na bydlení můžeme podat osobně na kontaktní pracovišti Úřadu práce v místě našeho skutečného pobytu nebo na toto pracoviště žádost zaslat poštou. Můžeme také využít svoji datovou schránku nebo e-mail se zaručeným elektronickým podpisem. Žádost můžeme podat i prostřednictvím klientské zóny Jenda.

Doplatek na bydlení

Doplatek na bydlení je dávkou, která má ochránit osoby v hmotné nouzi a pomoci jim udržet si střechu nad hlavou. **Slouží k uhrazení nákladů na bydlení, tedy nájmu, nákladů na energie a služby spojené s bydlením.**

Na přiznání doplatku na bydlení mají vliv naše majetkové poměry, sociální poměry i to, jak se sami snažíme svoji nepříznivou situaci zlepšit.

Doplatek na bydlení může získat:

- nájemce nebo vlastník bytu, stavby pro individuální nebo rodinnou rekreaci, jiného než obytného prostor,
- jiná osoba na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného písemného právního titulu, pokud má příspěvek na živobytí.,
- jiná osoba na základě smlouvy, rozhodnutí nebo jiného písemného právního titulu, které příspěvek na živobytí přiznán nebyl, jestliže její příjem a příjem osob společně s ní posuzovaných přesáhl částku živobytí, ale nepřesáhl 1.3 násobek této částky.

Pouze v případech hodných zvláštního zřetele může být příspěvek poskytnut i do ubytovacího zařízení. Podmínkou je, že je zde schválený provozní řád. To platí i pro domovy pro seniory, chráněné bydlení, zdravotnická zařízení lůžkové péče nebo pro domovy pro osoby se zdravotním pojištěním.

Výše doplatku na bydlení

Výše doplatku na bydlení se odvíjí od výše odůvodněných nákladů na bydlení (kterou mohou být sníženy o přiznaný příspěvek na bydlení) a výše příjmu rodiny včetně příspěvku na živobytí. Stanoví se tak, aby žadateli nebo společně posuzovaným osobám, zůstala po zaplacení všech odůvodněných nákladů na bydlení částka na živobytí. Konkrétní výši částky na živobytí zjistíme z rozhodnutí Úřadu práce.

Žádost o doplatek na bydlení

Žádost o doplatek na bydlení podáme na kontaktním pracovišti Úřadu práce, místně příslušném místa našeho trvalého pobytu nebo místa, kde se skutečně zdržujeme.

Musíme vyplnit předepsaný tiskopis (včetně příloh), který je dostupný na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí.

Vláda schválila reformu sociálních dávek, podle které plánuje od roku 2025 zrušení 4 sociálních dávek, u kterých se již nyní sleduje příjem a jsou vypláceny pravidelně. Jedná se o příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a příspěvek na dítě. Místo těchto dávek by měla být zavedena jedna nová sociální dávka. Konečná podoba návrhu není v době vydání této publikace k dispozici. Pro přiznání nároku se počítá s tím, že se bude i nadále sledovat příjem, majetek, práce, školní docházka dětí a mělo by dojít ke sjednocení okruhu posuzovaných osob.

Důležité odkazy:

- ✓ **Návod na vyplnění žádosti o příspěvek na bydlení je dostupný na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí**
<https://www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-prispevek-na-bydleni>
- ✓ **Orientační kalkulačka pro výpočet příspěvku na bydlení**
<https://www.mpsv.cz/web/prispevek/orientacni-vypocet-prispevku-na-bydleni>
- ✓ **Informace k žádosti o doplatek na bydlení jsou dostupné na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí**
<https://www.mpsv.cz/web/cz/-/zadost-o-doplatek-na-bydleni>
- ✓ **S žádostí o radu se můžeme obrátit také na občanské poradny**
<https://www.obcanskeporadny.cz/cs/poradny>

Důležité právní předpisy:

- ✓ zákon č. 117/1992 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

SENIORŮ A VYŽIVOVACÍ POVINNOST

Vyživovací povinnost mezi příbuznými

Stárnutí sebou přináší některá úskalí a někdy již rodič není schopen zabezpečit si své potřeby a sám se žít. Rodič například už nemůže pracovat a jeho důchod mu nepostačuje k pokrytí jeho základních životních potřeb.

V první řadě se o takového rodiče má postarat jeho manžel, partner nebo registrovaný partner (do budoucna i partner). Jestliže ale takové řešení není možné, nastupuje ze zákona vyživovací povinnost dětí vůči rodičům, popřípadě i vnoučat vůči prarodičům, pokud jsou tyto potomci schopni sami se žít.

Vyživovací povinnost dětí vůči rodičům má přednost před vyživovací povinností vnuků vůči prarodičům. Podmínky pro plnění vyživovací povinnosti se u dětí i vnuků posuzují obdobně.

Občanský zákoník výslovně stanoví, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. Vzdálenější příbuzní pak mají vyživovací povinnost jen tehdy, nemohou-li ji plnit bližší příbuzní.

Pro určení rozsahu výživného se posuzují u rodiče:

- jeho **odůvodněné potřeby** a
- **majetkové poměry**.

Je tedy třeba zvážit **zdravotní stav rodiče a jeho věk**. Dále **majetek a příjmy** ve formě např. důchodu či výnosů z majetku. Za **odůvodněné potřeby** lze považovat náklady na stravu, bydlení, ošacení, léky ve standardní míře.

U povinného dítěte se posuzují jeho:

- **schopnosti,**
- **možnosti** a
- **majetkové poměry**.

Při posuzování **schopností dítěte** je třeba vzít v potaz jeho zralost, pracovní schopnosti, zkušenosti atd.

Je také třeba přihlídnout k jeho možnostem, ať už z hlediska věku, zdravotního stavu, rodinné situaci či situaci na pracovním trhu.

Při posuzování **majetkových poměrů** se posuzuje jak samotný majetek dítěte, tak výnosy z tohoto majetku.

Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů dítěte se také posuzuje, **zda se bez důležitého důvodu nevzdalo výhodnějšího zaměstnání nebo výdělečné činnosti, popřípadě majetkového prospěchu**. Také se přihlíží k tomu, zda dítě nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika.

Význam má také to, **zda dítě o rodiče osobně pečuje a v jaké míře**. Přihlédne se případně i k péči o rodinnou domácnost.

Jestliže má rodič více dětí, má rodiči každé z nich přispívat v takovém poměru, jaký odpovídá jejich schopnostem a možnostem vůči schopnostem a možnostem ostatních sourozenců.

Platba výživného musí zohlednit běžné potřeby rodiče i takové, které se vyskytují např. mimořádné, rodič však nemá nárok na úhradu nadstandardních výdajů.

Podle zákona je dítě povinno zajistit svým rodičům **slušnou výživu**. Jedná se tedy o jiný rozsah povinnosti než v případě výživného rodičů vůči dětem, kteří jsou povinni dítěti zajistit zásadně shodnou životní úroveň jako mají sami.

Vyživovací povinnost je možno splnit finanční podporou nebo i osobní péčí o rodiče.

Vyživovací povinnost nelze převést na nikoho jiného a rodič se jí nemůže předem vzdát.

Rodinné vztahy jsou složité a jistě nalezneme řadu případů, **kdy by nebylo v souladu s dobrými mravy požadovat, aby dítě mělo vůči svému rodiči vyživovací povinnost**. To platí pro případy, kdy např. rodič sám v minulosti neplnil vyživovací povinnost vůči dítěti, své dítě zanedbával nebo dokonce týral. Také pokud ke své nepříznivé situaci sám přispívá například tím, že nepracuje, ačkoliv by toho byl schopen.

Ideální situace nastává v případě, kdy se rodinní příslušníci na způsobu a rozsahu péče o potřebného rodiče dohodnou. Pokud to ale není možné, je třeba přistoupit k soudnímu řízení a v krajním případě i k soudnímu výkonu rozhodnutí.

Změna a zánik vyživovací povinnosti

V průběhu plnění vyživovací povinnosti dítěte vůči rodiči může dojít k podstatné změně okolností jak na straně rodiče, tak dítěte. Rodič např. získá nějaký majetek nebo dítě onemocní nebo se zásadně změní jeho rodinná situace. Za takové situace může dojít ke zvýšení či snížení vyživovací povinnosti.

Vyživovací povinnost může i zaniknout, a to v následujících případech:

- **rodič znovu nabyl schopnost se sám žít** a pominul tak stav jeho odkázanosti na výživu,
- **rodič uzavřel manželství nebo partnerství,**
- **dítě pozbylo schopnost se samostatně žít,**
- **dítě bylo osvojeno** jinou osobou a původní rodinné vztahy se tak již neuplatní,
- **rodič nebo dítě zemřou.**

Výživné prarodičů vůči vnukům

Z pravidla, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost, vyplývá také vyživovací povinnost prarodičů vůči svým vnoučatům.

V tomto případě má před touto povinností přednost vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti a povinnost prarodičů se zde uplatňuje pouze podpůrně v případě, že rodič nemůže z objektivních důvodů svou vyživovací povinnost plnit anebo je její vymáhání na rodiči vyloučeno.

I zde se jako v případě vyživovací povinnosti dětí vůči rodičům neuplatní kritérium shodné životní úrovně dítěte s životní úrovní prarodičů, ale prarodiče mají povinnost zabezpečit odůvodněné potřeby dítěte. Přihlíží se i k majetkovým poměrům dítěte.

Nezletilý vnuk, který není plně svéprávný, má právo na výživné, i když má vlastní majetek, ale zisk z majetku spolu s příjmem z výdělečné činnosti nestačí k jeho výživě.

Při stanovení rozsahu výživného se u prarodiče posuzují:

- **schopnosti,**
- **možnosti** a
- **majetkové** poměry.

Pokud má dítě více prarodičů, odpovídá rozsah vyživovací každého z nich jeho majetkovým poměrům, schopnostem a možnostem k majetkovým poměrům, schopnostem a možnostem ostatních.

Za **odůvodněné potřeby dítěte** se považují náklady na bydlení, stravu, ošacení, sportovní a kulturní vyžití, přípravu na budoucí povolání atp.

Při stanovení výše vyživovací povinnosti u dítěte, které nenabýlo plné svéprávnosti, a majetkové poměry osoby výživou povinné to připouštějí, lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat i tvorbu úspor, pokud to nevylučují okolnosti případu.

Poskytnuté výživné se stává vlastnictvím dítěte a při jeho správě se uplatňují obecná zákonná pravidla pro jmění dítěte.

Při stanovení výše výživného přihlédne soud musí **prarodič řádně prokázat své příjmy** předložením všech listin a dalších podkladů, na jejichž základě budou zhodnoceny jeho majetkové poměry. Pokud tak neučiní a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu, považuje se za jeho průměrný měsíční příjem pětadvacetinásobek životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu.

Výživné může být soudem přiznáno ode dne zahájení řízení a dále za dobu nejdéle tří let zpět od tohoto dne.

V průběhu času může dojít ke změně poměrů u obou stran. Soud v takových případech může změnit dohodu nebo rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti. Již spotřebované výživné se ale nevrací.

Prarodič poskytuje vnoučeti výživné v pravidelně se opakujících dávkách. Splatnost výživného nastává vždy měsíc dopředu. Osoba, která je povinná výživné platit se ale může s oprávněnou osobou domluvit i jinak, popřípadě může o jinak rozhodnout i soud.

U prodlení s platbami výživného může oprávněný požadovat i zaplacení úroků z prodlení.

Důležité právní předpisy:

- ✓ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů